

PUČIŠĆA –
– PJESMA O
KAMENU

Pučišća, 2009.

2

Izdavač OŠ Pučišća

Za izdavača Dr. sc. Lucija Puljak

Urednica izdanja Dr. sc. Lucija Puljak

Tekst Projekt učenika OŠ Pučišća “Prirodni,
kulturni i povijesni identitet Pučišća”
Mentori: Ana Martinić Marčić, Lada
Kuzmanić Runje, Simona Širković
Martinić

Fotografije Fotoradionica učenika OŠ Pučišća pod
vodstvom Hrvatskoga fotosaveza
Mentori: Zlata Medak, Predrag Bosnar,
Mirjana Pešec

Prijevod na Davor Đorđević
engleski Grozdana Martinić
Dr. sc. Dijana Pleština

Recenzenti akademik Petar Šimunović
don Tonči Kusanović

Grafički urednik Igor Kuduz, *pinhead

Grafička priprema *pinhead

Tisak ???

Papir Arctic Volume 150g
Rives design 120g

Tipografija Fedra Serif A (Peter Biľak, 2003.)
Fedra Sans (Peter Biľak, 2001.)
Fedra Sans Display (Peter Biľak,
Pieter van Rosmalen, 2005.)

PUČIŠĆA –
– PJESMA O
KAMENU

Učenici Osnovne škole Pučišća
daruju ovu fotomonografiju
svome mjestu i mještanima
i svim posjetiteljima svoga
otoka i svoje domovine.
Zahvalni što rastu i
žive u najljepšem
krajoliku na svijetu,
dio te ljepote kroz
svoje fotografije
darežljivo nude i
vašem pogledu.

FOTOGRAFIJE U OVOJ FOTOMONOGRAFIJI nastale su u fotoradionici učenika Osnovne škole Pučišća pod stručnim vodstvom mentora iz Hrvatskoga fotosaveza. U radionici su sudjelovali

UČENICI

Kristina Franić
Jozica Plastić
Josip Martinić
Ani Nižetić
Zrinka Nižetić
Ivna Eterović
Petra Mladinić
Karmen Martinić
Zorana Martinić

MENTORI

Zlata Medak
Predrag Bosnar
Mirjana Pešec

Tekst fotomonografije obuhvaća dio rada učenika pučiške osnovne škole na višegodišnjem projektu "*Prirodni, povijesni i kulturni identitet Pučišća*". Projekt se ostvaruje pod vodstvom ravnateljice Lucije Puljak i mentorstvom učiteljica: Ane Martinić (Marčić), Lade Kuzmanić Runje i Simone Širković Martinić.

O podrijetlu imena Pučišća

O podrijetlu imena mjesta postoji dvojako tumačenje. Jedno je pučko. Pučišćani govore da se njihovo mjesto prvotno nazivalo *Spuzišće*, zato što su mu se stanovnici "spuzili", spustili s brda na more. Jezično je to tumačenje netočno, ali doista je tako bilo.

Znanstvena, lingvistička etimologija tvrdi da je ime Pučišća nastalo od latinske riječi *puteus*, što znači *studenac* ili *vrelo vode*. Naime na dnu Pučiškoga Dolca, na lokalitetu zvanom Tolija, na

dnu Solinske vale, na predjelu Njivice, i drugdje na dnu udolina blizu mora, nalaze se izvori bočatne vode, studenci. Voda iz studenaca koristila sve donedavno za pranje i napajanje stoke. Latinska riječ *puteus*, tumači onomastičar Petar Šimunović, u hrvatsko-pučiškom izgovoru zvuči kao *puč*. Kad se tome pridruži *-išće* (igrališće, bočališće), dobije se ime Pučišće, odnosno množinski oblik Pučišća. (op. ur.)

Pučišća – Origin of the name
The name **PUČIŠĆA** is derived from the Latin word *puteus* (source or spring). In the deepest part of the bay of the Pučišća harbour is a spring of brackish water which lies at the origin of the town's name, one indicator of the high value that is placed on water by the islanders. The headline photo shows the inside of the well.

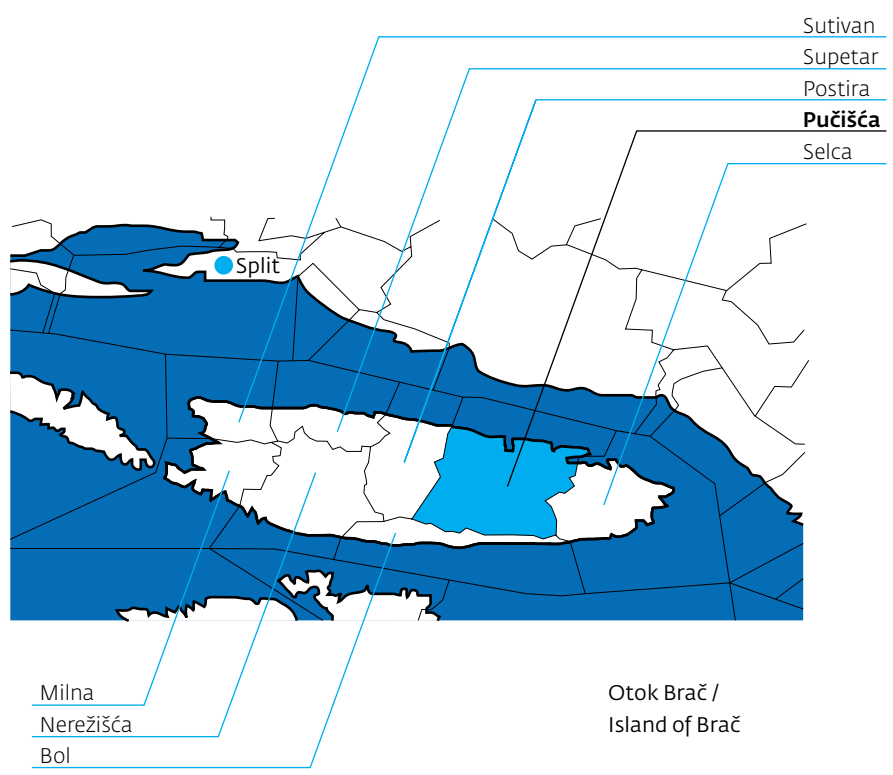
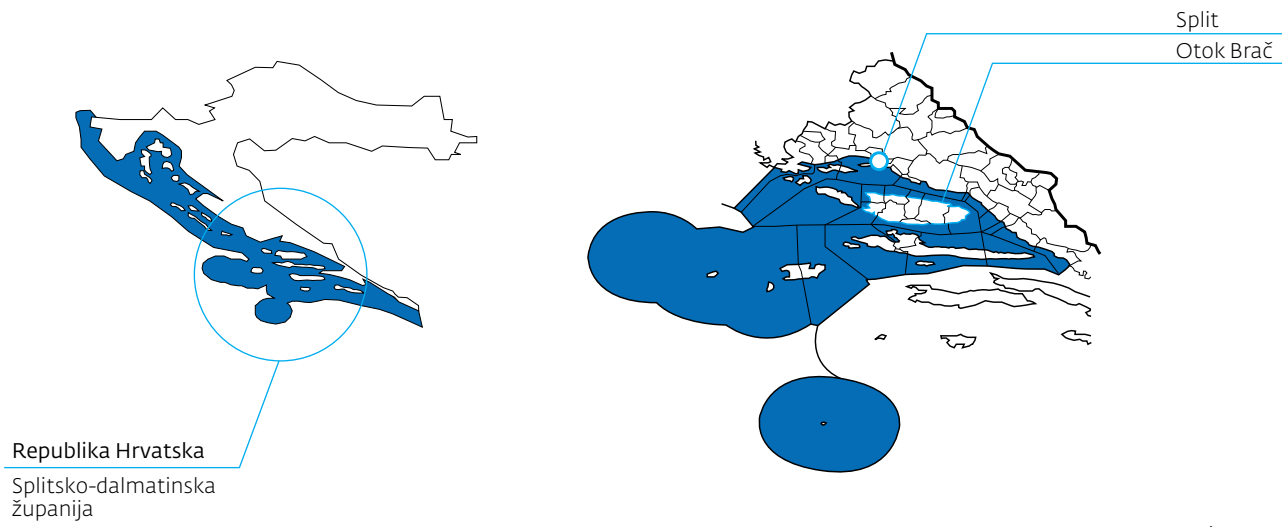

1. GEO-
PROMETNI
POLOŽAJ
PUČIŠĆA

PUČIŠĆA SU SMJEŠTENA NA SJEVEROISTOČNOJ strani Brača, najvećega dalmatinskog otoka.

Ta je sjeverna otočna obala kamenita, razvedena i znatno blažih padina od južne otočke obale. Pučišća su se smjestila u dubokoj i na dnu razgranatoj uvali. Istočnu dragu, u kojoj se nalazi groblje i Crkva sv. Stjepana, mještani nazivaju Lukom, što je skraćeni oblik nekadašnjega naziva Luka sv. Stjepana. Zapadni dio pučiške uvale grana se u dvije manje uvalice, Porat i Soline. Mjesto je izravno izloženo udarima bure, čiji je utjecaj na pučiški pejzaž posvuda vidljiv.

Pučišća su najbliža kopnu od svih bračkih priobalnih mjesta. Udaljena su samo 5 km ili 3 Nm od "čvrstoga tla" ili "teraferme", kako otočani nazivaju kopneni dio obale. Unatoč tome ne postoji izravna trajektna veza Pučišća s kopnom. Trajektna su pristaništa u Supetru i Sumartinu. Iz Supetra trajekt spaja otok sa Splitom, a iz Sumartina s Makarskom. Prometne su veze Brača s kopnom iznimno dobre. Tijekom cijele godine održava se desetak dvosmjernih trajektnih veza sa Splitom i tri-četiri s Makarskom. U turističkoj sezoni trajektna se veze udvostručuju.

Kako je nastao Brač

U dalekoj geološkoj prošlosti na ovim je područjima bilo plitko toplo more. U tom je plitkom i toplom moru živjelo mnoštvo školjaka, najviše rudista. Rudisti su danas izumrla vrsta školjaka čiji se fosili često pronađu u bračkim kamenolomima. Uginule su se životinje taložile na dnu mora pa su od njih nastale debele naslage vapnenca. Sav je otok stoga građen od vapnenca, u kojem se mogu razaznati veći i manji ostatci školjaka. Tijekom geološke prošlosti otoka mijenjali su se i uvjeti taloženja u moru. Zato postoji nekoliko geoloških slojeva s različitim vrstama vapnenca. U Pučiškoj su formaciji smještene nadaleko poznate vrste građevnoga kamena (vrsta bijela kamena *veselje* s varijetetima *unito* i *fiorito* te sumartinska *rasotica*).

Unutarnje zemljine sile izdigle su vapnenačko dno iz mora i nastao je otok Brač, zajedno s drugim jadranskim otocima.

Vapnenačke stijene kiša polako otapa i tijekom vremena se stvaraju krški reljefni oblici: jame, špilje, ponikve (dolci), kamenice i škrape, kojih je obilje na cijelome otoku. Otapanjem vapnenca na dnu ponikava, jama i drugih krških oblika taloži se zemlja crvenica.

Podneblje

Pučiška je klima prava sredozemna ili “klima masline”, jer je maslina tipična biljka našega podneblja. Ljeta su suha i vruća s prosječnim temperaturama pretežito iznad 25°C. Zime su blage i kišovite s temperaturama koje se malokad spuštaju ispod 0°C. Blagost sredozemne klime uzrokuje more, koje se sporo hladi i sporo zagrijava.

Oborine su obilne, preko 1000 mm godišnje, upravo zbog utjecaja mora te zbog visoka reljefa uz koji se zrak izdiže, hladi i kondenzira.

Pučiška se uvala uvukla duboko u otok u smjeru sjever-jug pa je mjesto zbog toga izloženo jakoj buri koja se obrušava s obližnje Vrulje. Bura, koja fjučne kanalom te izravno udara na Pučišća i Povelja, smatra se jednom od najjačih bura na Jadranu. Inače je pučiška uvala dobro zaštićena od juga i ljetnoga maestrala, od kojih pruža odličan zaklon brodovima.

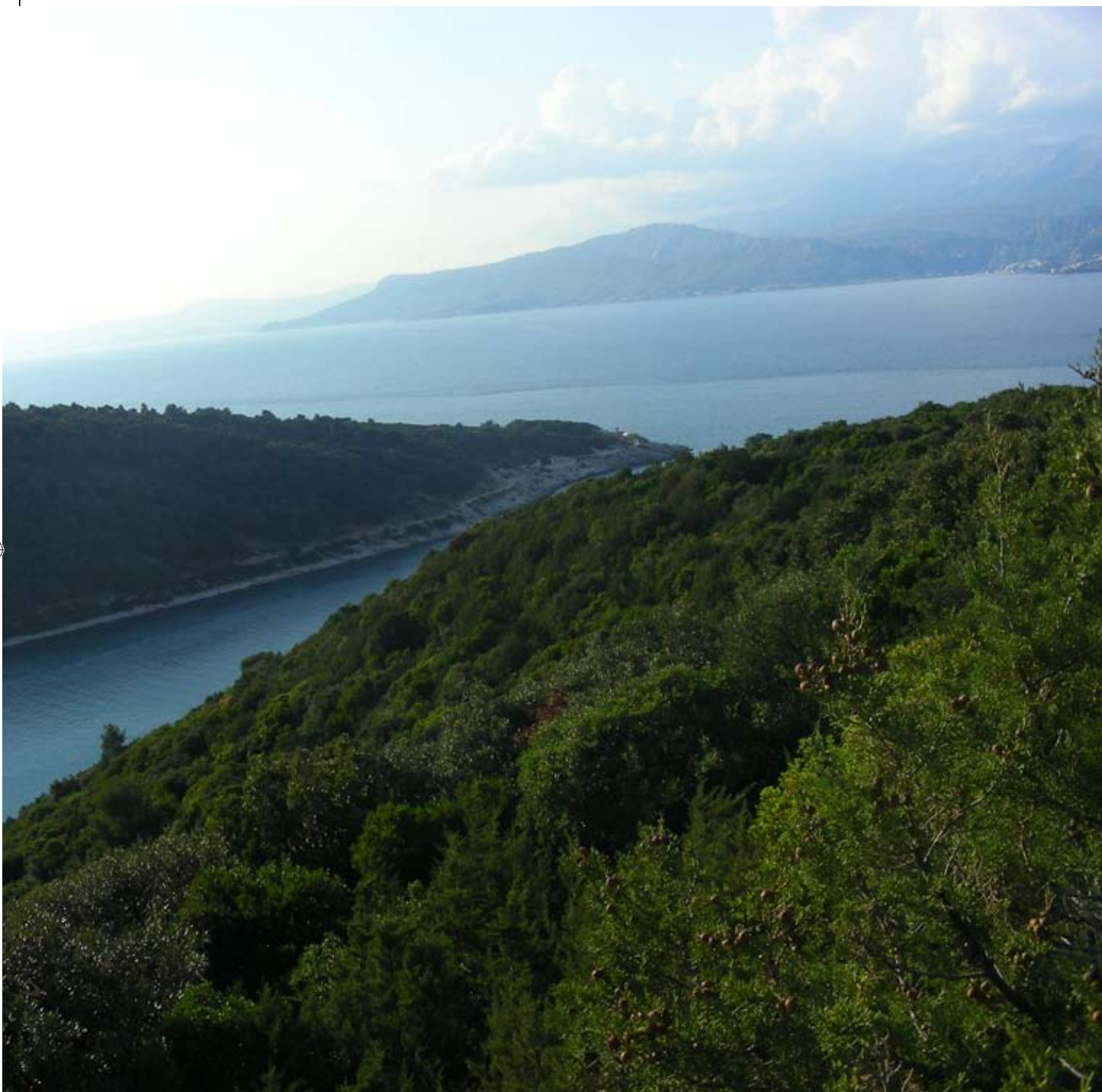
1. Position and climate

Pučišća is a smallish town situated on the northeast coast of Brač, 3 nautical miles (5 km) from the facing Adriatic coastline. It is well protected from all regional winds except the BURA (the north-east wind), which is at its most intensive here. The consequences of the bura can best be seen on the growth pattern of the trees that often lean to one side. Summers are hot and dry with the temperatures above 25 celsius degrees. Winters are mild and wet with temperatures rarely below zero. Pučišća has many sunny days throughout the year.

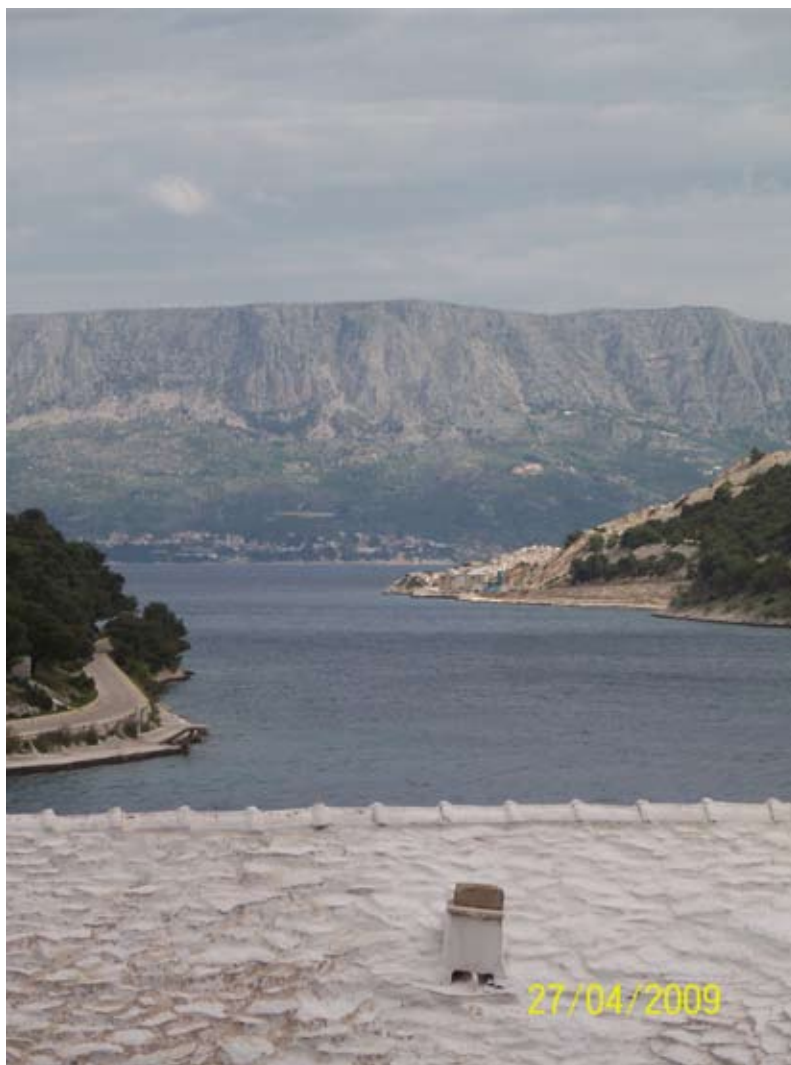

20

2. CRTICE IZ
PUČIŠKE
POVJESTI

Izvori

Povijesni prikaz Pučišća iz 1802. godine, autora Andrije Cicarellija, najvažnije je vrelo podataka o povijesti našega mjesta kojima smo se služili u ovome radu. Nekadašnji mesni župnik don Andrija Cicarelli ostaje u uspomeni svojih mještana kao pregalac koji je naporno, do posljednjih trenutaka svojega života istraživao spomenike i iskopine, prikupljao dokumente i spomenice kako bi potomstvu ostavio iscrpnu građu za povijesnu priču o rodnomu mjestu i otoku. Mnogi su njegovi radovi neobjavljeni, ali se rukopisi čuvaju u mjesnom župnom arhivu.

Drugo veliko i važno vrelo za ovaj rad bilo je djelo Dasena Vrsalovića Povijest otoka Brača. Osim navedenih autora i njihovih djela, pri stvaranju ove fotomonografije korištene su autentične bilješke pučiških žitelja koje se čuvaju u općinskom uredu ili u pohrani osnovnoškolske dokumentacije.

Nastanak naselja (povijesni pregled)

Najstariji stanovnici Brača bili su Iliri koji su ponajprije naseljavali unutrašnjost otoka. Iz toga se može zaključiti da je i u davno doba bilo nesigurno živjeti uz obalu. Najpoznatija ilirska ostavština na našem tlu ostatci su gradine, utvrđenih naseobina na uzvisinama, zatim grobne gomile i mnogi artefakti metalnoga doba.

Stari Grci na otoku nisu osnovali koloniju. Unatoč tome njihov je utjecaj na Braču bio snažan. Trgujući s Ilirima širili su svoj utjecaj i kulturu na ovaj prostor.

Na pučiškom području postoje mnogobrojni ostatci iz rimskoga vremena. Nalazišta rimskih ostataka otkrivena su u zapadnoj drazi, nekadašnjem Pučiškom Dolcu te u istočnoj, Stipanskoj Luci. Ni Rimljani nisu na Braču osnivali kolonije, ali su gradili *villae rusticae*.

Od IV. stoljeća slabi vlast Zapadnoga Rimskog Carstva. Ono propada 476. godine, a teritorij su međusobno podijelili germanski narodi.

Dalmacija 553. godine potpada pod vlast Istočnoga Rimskog Carstva (Bizanta). To je razdoblje velike seobe naroda. Kad su Slaveni i Avari zajedno osvojili Salonu 614. godine, Salonitanci i Stobrečani bježe preko mora na Brač. Od tada započinje intenzivnija romanizacija starosjedilačkih Ilira. Učestala doseljavanja izbjeglog stanovništva s kopna uzrokom su porasta broja stanovnika na otoku.

Prvi hrvatski stanovnici na otoku bili su Neretvani. Oni su od VIII. st. počeli potiskivati starosjedilačko stanovništvo čime započinje pohrvaćivanje Brača. Od tada do današnjih dana pučiška i bračka kultura življenja vrve dokazima o neprekinutom dodiru dvaju svjetova: romanskoga i slavenskoga.

Brač je bio stalna meta gusara s mora pa se stanovništvo pred njihovim napadima i pljačkama povlačilo na okolna brda, osobito nakon 841. godine. Ta je godina zabilježena u povijesti zato što je nakon osvajačkih napada Neretvana sav otok potpao pod njihovu vlast.

Otok i njegovo stanovništvo bili su tijekom povijesti izloženi različitim ugnjetavačima: Neretvanima, Saracenima, Omišanima. Iz Omiša, ondašnjega gusarskoga gnijezda, vrebala je neprekidna opasnost. Omiški su gusari svojom okrutnošću tjeroali stanovništvu strah u kosti. Napadali su primorska bračka mjesta, plijenili imanja, otimali stoku, a Bračane odvodili u zarobljeništvo. U nastojanju da se zaštite, otočani su napuštali mjesta uz more i svoje nastambe premještali na okolna brda. Tako su stari Pučišćani napučili dva sela. Stanovnici Pučiškoga Dolca doselili su se u Pražnice, a stanovnici Stipanske Luke naselili su Straževnik.

Kad je 1420. godine Brač potpao pod vlast Mletačke Republike (Venecije), gusarskih haranja po otoku bilo je manje. Mletačke su snage održavale red na moru i priječile gusarsku otimačinu i razbojstva. To je ohrabrilo poznate obitelji iz Pučiškoga Dolca, čiji su domovi bili udaljeni od mora, da podignu nove kuće pri moru u luci. Tako su nastala današnja Pučišća. Turska opasnost i navale s mora prisilili su Pučišćane na podizanje obrambenih utvrda. Godine 1467. Ciprijan Žuvec prvi je podigao visoku utvrdu u blizini svoje kuće na moru. To je bio prvi pučiški kaštil. Žuvec su primjer slijedili i ostali posjednici pa su izgrađeni kaštili nazvani po svojim vlasnicima: Akvila, Prodić, Pinešić, Andrijević-Ivelio, Davidović, Čipičić, Bokanić i drugi. Usve ih je bilo trinaest. Tako su se oblikovala današnja Pučišća. Zbog svojega izgleda kojim je dominiralo 13 kaštila, u putopisnoj se literaturi mjesto spominje kao Porto dei castelli (Luka Kaštila). Kaštil je i danas zaštitni znak Pučišća, vidljiv na općinskoj zastavi, na općinskom grbu i mnogim drugim oznakama mjesnoga identiteta.

“Nova” su Pučišća bila dijelom pražniške župe u čijoj su župnoj crkvi svete obrede obavljali stanovnici Pučišća, Pražnica i Straževnika. Kilometarska udaljenost pučiških stanovnika od crkve bila je povodom da Ciprijan Žuvec o svom trošku na Batku godine 1482. podigne crkvu u čast Blažene Djevice Marije. Tu najstariju mjesnu crkvicu pučiški puk i danas naziva Crkvom Gospe od Batka. Iako su stanovnici Pučišća najvećma pratili bogoslužje u svojoj crkvi na Batku, ipak su pripadali pražniškoj župnoj crkvi i priznavali upravu pražniškoga župnika.

Osamostaljivanje Pučiške župe

Izmijenjeni životni uvjeti mogu se smatrati neposrednim povodom odvajanja pučiške od pražniške župe. Pučiško je pučanstvo brojem bilo doseglo pražniško, a župnik zbog svoje starosti i loših putova nije mogao obavljati crkvenu službu u svim

trima mjestima: Straževniku, Pražnicama i Pučišćima. Zato su Pučišćani zaključili da im od crkvenih starješina valja tražiti odvajanje od matične župe. To su i postigli 1566. godine. Uvidjevši da im je Crkva Blažene Djevice Marije na Batku pretijesna, započeli su izgradnju velike župne crkve. Nju su posvetili velikom učitelju i glavnom crkvenom pokrovitelju Dalmacije svetom Jerolimu. Župna je crkva dovršena 1576. godine, a iste se godine u njoj započela obavljati i služba Božja. Do tada se veći dio stanovništva Straževnika preselio u Pučišća. Ono je selo na brdu ostalo pusto krajem 16. stoljeća, čemu je presudno pridonijelo haranje kuge.

Pučiška je župa bila uzorom župnoga života, o čemu je 1579. godine veronski biskup i apostolski visitator Augustin Valier primio izvješća od svojih supregledača: *“Pučišća, plemenito mjesto ovoga otoka, leži na morskoj obali sa strane dalmatinskoga kopna; ima lijepih zgrada nalik tvrđavama, u svrhu protjere Turaka, koji se iz nedaleke morske pučine osobito u ratno doba običavaju ovdje iskrcati u svrhu otimačine; ima plemenite stanovnike, među kojima do 250 pričesnika ....Po izvavi upravitelja župe u ovom mjestu nema sablazni ni teškim grijesima okaljanih ljudi. Župna crkva je nova i skladna. Upravitelj se župe djelom i naukom ističe među svim župnicima otoka, i u pogledu uzorna i poštena življenja, može se sa svakim usporediti...”* (A. Cicarelli)

Borbe s uskocima

Malo poslije toga laskava izvješća Pučišća su doživjela navalu uskoka. Uskoci su bili domaći odmetnici koji nisu prihvaćali tuđinske gospodare i njihovu vlast. Bili su nastanjeni pretežito u Senju i okolici. Nisu imali vlastite zemlje za obrađivanje pa su živjeli isključivo od otimačine i plijenjenja turskih brodova. Međutim, nisu prezali napadati i kršćane. Postali su velika opasnost za Papinsku Državu i Mletačku Republiku. Jedan u literaturi opisan povijesni događaj može o tome svjedočiti.

1. Position and climate

2. History

Illyrian settlers, Greek merchants and Roman “villae rusticae” all have left their cultural mark on the island, and it is only with the coming of the Slavs in the 8th century AD that the Croatization of Brač can be dated from. Throughout history the island repeatedly fell prey to pirates and other conquerors. In order to protect themselves, the inhabitants fled to the hills where they formed new settlements, frequently abandoning their coastal homes. The towns of Pražnica and Straževnik were thus formed in the Middle Ages when the inhabitants of Pučišća moved to the safer hinterland on the island.

In 1420, Brač was conquered by the Republic of Venice, a major sea power at the time. As a result, fear of pirates abated and the inhabitants of Pučišća began returning to their seaside town. However, taught by their past experiences, they sought to ensure themselves against possible future attacks by building fortifications before reconstructing their houses. After Ciprijan Žuvetić built the first tower in 1467, other noblemen followed suit and, by the end of the 15th century, Pučišća's skyline was dominated by 13 Renaissance towers. To this day, the tower has remained the symbol of Pučišća as can be seen in the crests and in the local flag.

Around the Renaissance towers on the coast, the Pučišća nobility built their family mansions. The most luxurious were the baroque palaces with inner courtyards and gardens. The peasants and other common folk built their huts on the less prestigious higher parts of the settlement and on the hills. The seafront (RIVA) in Pučišća was not intended for commoners who rarely came down to the port, and then mainly for religious services.

Pučišćanin Franjo Prodić zatekao se 1584. godine u Neretvi prevozeći vlastitim trgovačkim brodom tursku i kršćansku robu. Odvažni uskoci ušli su svojim brodovljem u rijeku, pogubili 20 Turaka, zarobili Prodića i njegove mornare, a brod i svu robu u njemu zaplijenili i odvezli u Senj. Mletački je Senat zbog tolike uskočke drskosti stavio Senj pod opsadu, kaznio krivce i povratio plijen. Snjujući osvetu Prodiću, uskoci su se 20. kolovoza 1586. dovezli u Pučišća i nakon ponoći napali prve kuće te ih opljačkali, a četvoricu ljudi svezali kao stoku i povelili sa sobom. Pučišćani su s tri lađe pod vodstvom svojih starješina krenuli u potjeru za uskocima, oslobodili svoje sumještane, vratili oteto te zaplijenili brod i oružje pobjeglih uskoka.

Iako ih je Mletačka Republika upokorila, uskoci su potajice nastavljali s otimačinom. U borbama na moru od uskoka su stradali i mnogi Pučišćani. Najviđeniji među žrtvama bio je kapetan Antun Bokanić, kojega su ti morski razbojnici 1614. godine, zajedno s njegovim mornarima, na komade sasjekli. Godine 1618. uskoci su napokon potpuno svladani i silom preseljeni u Karlovac.

Od 1618. do 1646. godine bračko i pučiško stanovništvo pod mletačkom je upravom uživalo u mirnodopskom životu. U tom razdoblju nije bilo sukoba između Venecije i Turske. Turska je moć polako opadala, a Venecija je kontrolirala sve važne pomorske putove. Zbog svojega smještaja u Sredozemnom moru na raskrižju svih najvažnijih pomorskih putova, Kreta je bila jedno od najvažnijih trgovačkih središta kojim je upravljala Venecija. Nastojeći povratiti izgublenu moć, Turska je 1646. godine krenula u rat za Kretu. Rat je potrajao duge 23 godine i ostao je zabilježen u povijesti pod imenom Kandijski rat. U Kandijskom su ratu sudjelovali i brački brodovi pod venecijanskom zastavom. Čuvali su akvatorij otoka nastojeći spriječiti iznenaadne turske napade. U početku Kandijskoga rata na Brač je počelo doseljavati

stanovništvo s makarskoga primorja. Najviše je doseljenika ostalo na istočnim bračkim predjelima, na području današnjega Sumartina i Selaca. Doseljenici su govorili štokavskim ikavskim narječjem te su se (onda i danas) govorom razlikovali od domaćega stanovništva koje je govorilo čakavskim narječjem. U tom je razdoblju i u Pučišća doselilo 11 novih obitelji, što je povećalo broj obiteljskih prezimena.

Završetkom tursko-mletačkih sukoba u bračkoj (i pučiškoj) je povijesti nastupilo opet podulje razdoblje mira. Mirom u Campoformiju, 1797. godine, nestala je Mletačka Republika i Brač je potpao pod austrijsku vlast. Pod njom ostaje sve do 1918. godine, s kratkim prekidima francuske uprave (1805-1813) Nakon toga Brač ulazi u sastav Jugoslavije.

Nažalost, ni u tom razdoblju Pučišćani nisu bili oslobođeni od ratnih stradanja. Najkrvavije je bilo 20. stoljeće, u kojemu su mještani proživjeli dva svjetska i Domovinski rat za osamostaljivanje Hrvatske. Najteže ljudske i materijalne žrtve podnijeli su u Drugom svjetskom ratu, tijekom kojega su Pučišća 1943. godine bila do temelja spaljena.

It was at this time that Ciprijan Žuvec, who built the first tower in Pučišća, also built the church of the Blessed Virgin Mary at Batak (GOSPA NA BATAKU), so that the inhabitants of Pučišća did not have to walk to other towns to attend mass. Pučišća, as a parish, won its independence in 1566 after St. Jerolim's church had been built. Since that time, St. Jerolim has been worshipped in Pučišća as the patron saint and his name day, the 30th of September, has been celebrated as the day of the Pučišća.

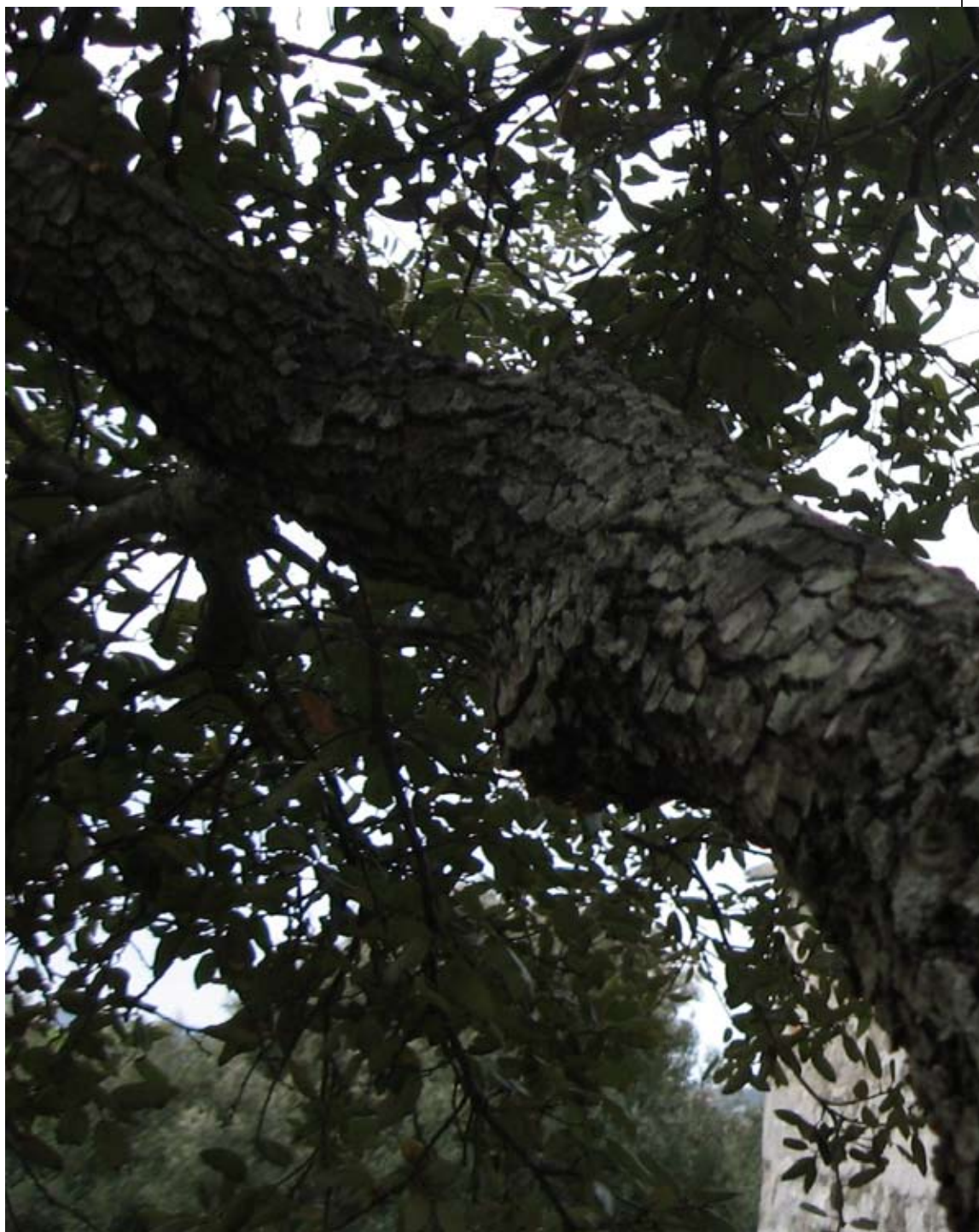

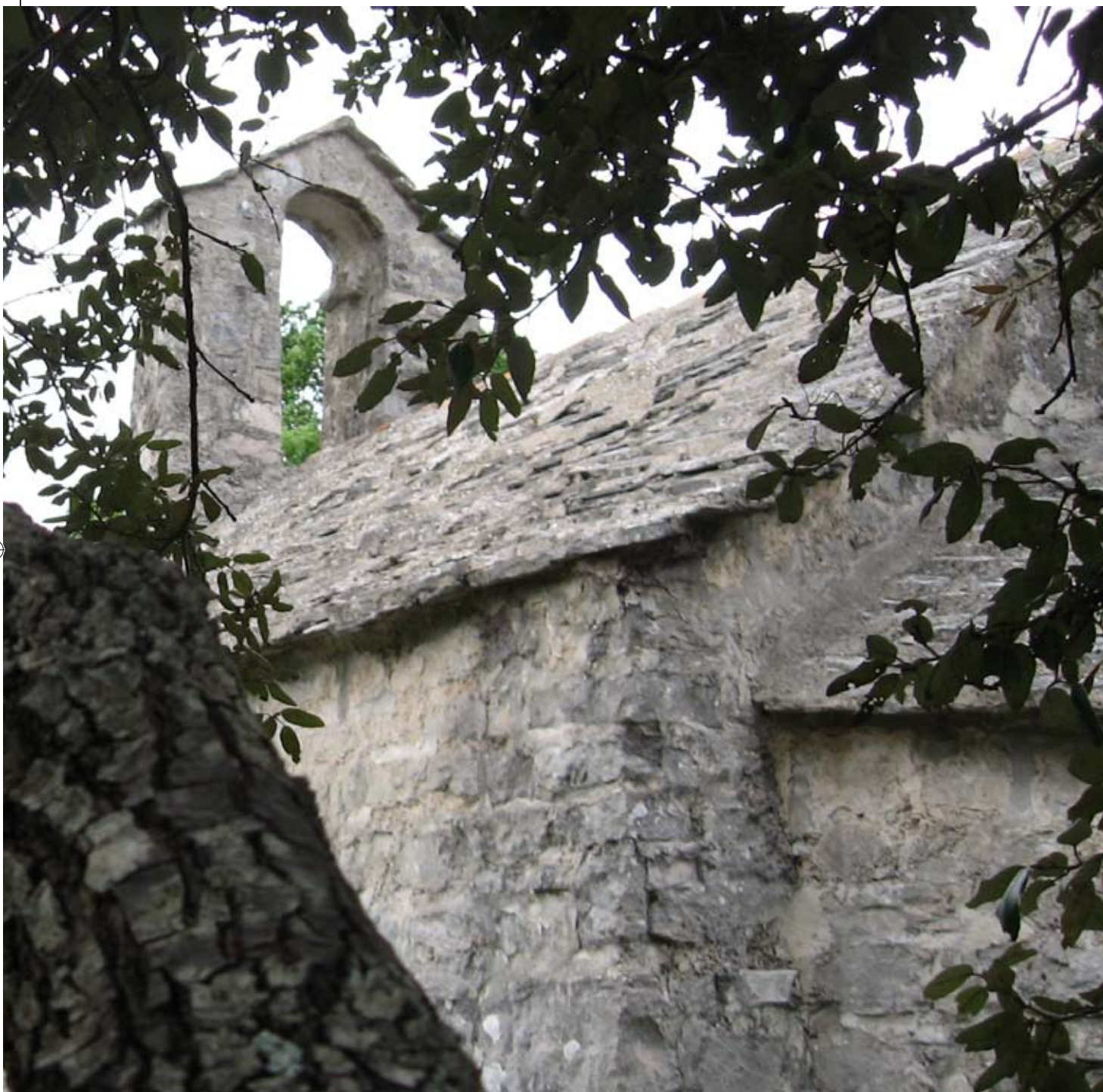

57

58

61

3. ŽIVOTI
PRIVREDI-
VANJE
PUČIŠKIH
STANOVNİKA

Privređivanje na otoku

Brački su stanovnici tijekom svoje povijesti živjeli pretežito se zanimajući poljoprivredom, stočarstvom, šumarstvom, kamenarstvom i trgovinom sa susjednim prekomorskim komunama. Najraširenije poljoprivredne grane bile su vinogradarstvo i maslinarstvo. Bračani su bili marljivi i vješti proizvođači vina i ulja pa su njima oduvijek i trgovali. Na otoku su uspijevale žitarice i sočivo, no njihova je proizvodnja bila nedovoljna i za vlastite potrebe. Povijesni dokumenti bilježe da su otočani uzgajali i pčele, a od voćaka smokve, kruške, jabuke i murve.

Važna grana privređivanja bila je stočarstvo. Vlasnici stoke bili su pojedinci (plemići ili pučani) te crkve i samostani. Postojali su plaćeni stočari s kojima su sklapani ugovori o držanju stoke, a oni su za svoj rad primali nagradu. Stoka se napasala samo u određenim područnim granicama unutar svakoga pojedinoga sela, na općinskom zemljištu. Strogo se pazilo da ne učini štetu vlasnicima polja i vinograda pa su se izricale stroge novčane kazne za prijestupe. O tomu su vodili računa posebni općinski službenici *pudari*.

Privređivanje u Pučišćima

Poljoprivreda je nekad bila glavna gospodarska djelatnost i u Pučišćima. Neke su obitelji još donedavna živjele na svojim posjedima izvan mjesta, u slikovitim pastirsko-težačkim naseljima na Bračuti, Kruški, u Slatinama (Luke blizu Povalja). Imali su velika stada ovaca i koza koja su pasla po okolnim brdima, a od njih su dobivali mlijeko, sir, meso i vunu. Od ratarskih kultura uzgajali su ponajviše vinovu lozu i maslinu. Za osobne su potrebe težaci sadili krumpir, kupus, razno voće itd. Sijali su ponešto pšenice, ječma, graha, slanutka, sikirice i boba, koji im je uz blitvu bio oduvijek omiljena proljetna poslastica. Živjeli su u kamenim kućama, pretijesnim za ondašnje mnogobrojne obitelji.

Danas su neke od tih težačkih poljskih kuća obnovljene, ali u njima nema stalnih stanovnika. Stanovnici su se preselili u Pučišća, a na svoje posjede odlaze samo obaviti ratarske poslove pa se vraćaju kućama. Danas je malo obitelji kojima je stočarstvo glavni izvor prihoda. To je mukotrpan posao koji se ne isplati na rascjepkanim otočkim posjedima. Stočarstvom se vlasnici posjeda sve više bave usput. Imaju pretežito mala stada koja samostalno pasu u ograđenim maslinicima ili drugim ograđenim poljima, što ne zahtijeva stalnu nazočnost pastira.

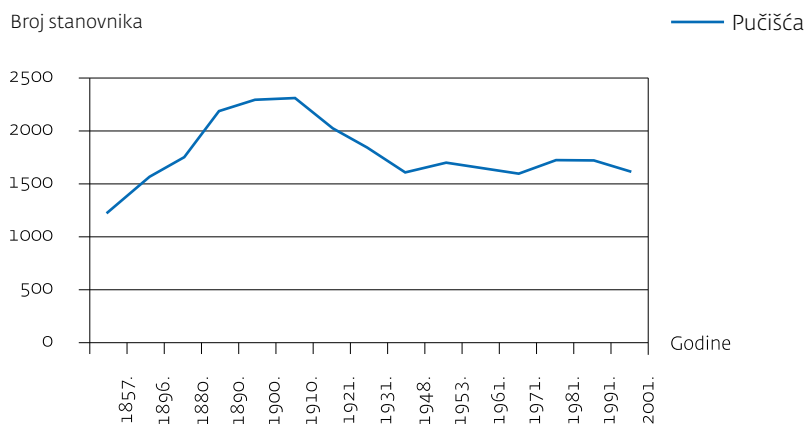
Treba napomenuti da Pučišćani u posljednje vrijeme sve više njeguju maslinike, a sve manje vinograde. Maslina nije tako zahtjevna kao loza pa ljudima dopušta da se stalno bave kamenarstvom i da u maslinicima obavljaju sezonske poslove.

Stanovništvo

Na području pučiške župe život se kontinuirano odvija više od dva tisućljeća. Vrelo podataka o kretanju broja pučanstva od kraja 16. st. do prvoga popisa bile su biskupske vizitacije bilježene u župnim maticama. U izvješćima s vizitacija nije se upisivao broj stanovnika nego broj pričesnika. To su tada bili gotovo svi mještani osim onih mlađe dječje dobi. Promjene broja stanovnika u navedenom razdoblju mogu se pratiti uz pomoć podataka iz ove tablice:

GODINA	1579.	1608.	1614.	1618.	1637.	1645.	1668.	1697.	1705.	1738.	1764.
	250	280	300	290	460	600	555	460	400	600	680

Kretanje broja stanovnika općine Pučišća 1857. — 2001.

Prvi popis pučanstva proveden je 1857. godine kada su Pučišća imala 1218 mještana. Broj stanovnika naglo je porastao početkom 20. stoljeća zbog poboljšanih uvjeta privređivanja. U tom je razdoblju u Francuskoj i Italiji nasade vinove loze uništila filoksera. Tada su dalmatinski težaci mogli dobro prodati svoje vino jer ga težaci iz mediteranskih zemalja nisu imali. Zbog izmijenjenih uvjeta na tržištu u Dalmaciji su nicali novi vinogradi. Težaci su proizvodili vino, dobro ga prodavali i prilično dobro od toga živjeli. Početkom 20. stoljeća Pučišća su imala najviše stanovnika ikada u svojoj povijesti. No, oko 1910. godine filoksera je doprla i u Dalmaciju te uništila vinograde, od kojih su Pučišćani živjeli. Stanovništvo se nije moglo prehranjivati pa je započelo iseljavanje u inozemstvo, ponajviše u prekomorske zemlje. Najviše je ljudi iseljeno u Sjevernu i Južnu Ameriku te u Australiju. Nešto ih je manje iseljeno u zapadnu Europu.

Razvoj industrije

Pučišća su se donedavno razlikovala od ostalih naselja na Braču po tome što su uspjela zadržati najviše stanovnika. Privređivanje nije bilo usmjereno samo na vinogradarstvo i vinarstvo. Pučiški su se žitelji tradicionalno bavili i stočarstvom, a zatim sve više branjem i preradom kamena. Od 1921. do 1971. Pučišća su po broju stanovnika bila najveće bračko mjesto. Upravo zbog industrije kamena i mnoštva radnika, u tom su razdoblju doživljavala gospodarski procvat.

Najveći udio prihoda Pučišćani imaju od vađenja i obrade kamena. Velik dio stanovništva zaposlen je u tvrtki Jadrankamen koja djeluje već 60 godina. U novije vrijeme kamenarska industrija zapošljava sve manje radnika jer mnoge poslove koje su prije obavljali ljudi danas obavljaju strojevi. Kamenari stoga sve više otvaraju manja privatna poduzeća za vađenje i obradu kamena. Prije pedesetak godina Jadrankamen je zapošljavao 1000 radnika, a danas ih je manje od 400. Budući da je kamenarstvo najvažnija privredna djelatnost Pučišćana, s opadanjem broja radnika opada i broj stanovnika.

Turizam

Jedna od najvažnijih suvremenih privrednih aktivnosti postaje turizam. U turizmu se zapošljava sve više radnika jer u tom poslu stroj ne može zamijeniti čovjeka. Pučišćani su još uvijek više usmjereni prema kamenarstvu, koje omogućuje ostvarivanje prihoda tijekom cijele godine, negoli prema turizmu, koji u priobalju donosi zaradu samo u ljetnim mjesecima. Značajniji razvoj turističkih djelatnosti u Pučišćima pridonio bi sprječavanju daljnjega opadanja broja stanovnika. Za to postoje opravdane pretpostavke. Ljepota krajolika, prirodna, povijesna i kulturna osobitost Pučišća čine njegovu turističku privlačnost. Strma i kamenita obala privući će one posjetitelje koji traže skrivene i

osamljene kutke za kupanje i uživanje na suncu. Smještaj gostiju u Pučišćima nije uniformiran kao u razvikanim turističkim centrima s apartmanskom ponudom. Pučišćani nude odmor u malim obiteljskim pansionima ili apartmanima u lijepim kamenim kućama. Zahtjevniji gosti mogu odabrati ljetovanje u hotelu s četiri zvjezdice (u renesansnoj palači Dešković). Dodatna je privlačnost i to što mjesto ljeti nije bučno ni prenatrpano pa je idealno za miran odmor.

More je u Pučišćima toplo i kristalno čisto. Očarava promatrače svojim preljevima azurne boje. Kamenita obala obrubljena borovima i morsko dno u kojem se jasno ocrtava svaki kamen pridonosi doživljaju svježine, čistoće i raskošne ljepote.

3. Life and Economy

Throughout history the inhabitants of Brač have relied mostly on agriculture and cattle breeding for their livelihood. The peasants would sell wine and olive oil, while everything else was produced for their own needs. In the hinterland, the cattlemen used to breed large herds of sheep. Today, Brač is still famous for its quality lamb meat and sheep cheese. Households on Brač keep many other animals in addition to sheep. Even in Pučišća one can still come across goats, donkeys and mules, which co-exist peacefully with the inhabitants in their common struggle for survival.

Pučišćani are distinct from other inhabitants of Brač in that, since time immemorial, they have worked with stone. In Pučišća the stone is "picked" as a valuable fruit, or a gift of nature, before it is worked as it has been done since before the Romans.

The stone carving industry has developed a great deal during the 20th century and now employs the majority of the working population of Pučišća through the firm Jadrankamen. Unlike the stone industry, tourism has remained a side branch in the economy of Pučišća.

